

Schijt-aan-klimaat-vliegers

Jan Willem Wieland

“Vlieg niet, want dat laat zien dat je onverschillig staat tegenover klimaatverandering.”

Vergelijk: feest niet, want feesten in tijden van corona geeft een signaal af dat het je allemaal niet zo kan interesseren. Je geeft geen blijk van medeleven met de mensen die onder het virus lijden.

Je kan natuurlijk onverschillig staan tegenover onverschilligheid. Dat het je niets kan interesseren dat je zo'n signaal af zou geven. Maar ik ga deze move parkeren. *Als* vliegen een signaal van onverschilligheid tegenover klimaatschade afgeeft, dan – laten we dat hier aannemen – moeten we het niet doen.

Wat ik mij afvraag is *of* vliegen zo'n boodschap tentoonspreidt. Hoezo staat een weekendretourtje Spanje gelijk aan het dragen van een spandoek “I DON'T CARE”?

Stel iemand redeneert als volgt:

“Als ik dat retourtje niet neem, dan boekt iemand anders de stoel wel, of anders blijft hij leeg. Het vliegtuig vliegt toch wel. Kortom: ik heb geen invloed op het vertrekken van de vlucht en de klimaatschade die daarmee gepaard gaat. Ergo: door dat retourtje te boeken geef ik géén signaal van onverschilligheid af.”

De laatste stap lijkt mij geen steek houden, maar wat kan ik tegen zo iemand zeggen?

Drie reacties

(1) “Vliegen tijdens een klimaatcrisis of feesten tijdens corona is zoals stiekem kattenfilmpjes bekijken op YouTube tijdens een begrafenisdienst (aldus Bramble). Zoiets doe je niet. Je mag dan de klimaatcrisis (of de corona-uitbraak) niet hebben veroorzaakt, je gaat je niet zitten vermaken terwijl anderen lijden en verdriet hebben. Je bent onverschillig, en hebt je emotionele huishouding niet op orde.”

(2) “Een “schijt-aan-coronafeest” wordt in het coronawoordenboek gedefinieerd als “een feest georganiseerd en bezocht door mensen die het coronavirus en een lockdown ten gevolge van een grootschalige corona-uitbraak niet serieus willen nemen”. Op gelijksoortige wijze zijn vliegvakanties (of andere overbodige vluchten) te definiëren als “vluchten genomen door mensen die onverschillig staan tegenover klimaatverandering”.

(3) “Als ik dat retourtje boek, heb ik wellicht geen invloed op het vertrekken van de betreffende vlucht, maar ik word daarmee wel één van die mensen die *tezamen* het vliegtuig laat vliegen. Ik wil geen onderdeel uitmaken van

die groep mensen die klimaatschade teweegbrengt. Tot zo'n groep behoren zou een signaal van onverschilligheid afgeven.”

Wat ik ga betogen: (1) en (2) zijn ontoereikend, maar (3) is veelbelovend.

Emoties

Zijn vliegers onverschillig *omdat* ze er een ontoereikende emotionele verhouding tot klimaatschade op nahouden?

Ik heb me in het pre-corona tijdperk vermaakt op een feest terwijl er op hetzelfde moment anderen ten onder gingen aan armoede. Stak ik mijn middelvinger naar ze op?

Wellicht. Maar de verklaring van die middelvinger kan niet enkel zijn dat ik me vermaak terwijl anderen elders dat niet doen – d.w.z. ook als hun lijden in geen enkele oorzakelijke relatie staat tot mijn vermaak. Dan zouden we onze emotionele huishouding radicaal moeten bijstellen.

De verklaring lijkt me eerder dat ik onderdeel ben van de groep van mensen die martini zit te drinken en het nalaat anderen te helpen. Ik moet geen gouden mondmasker willen van 1,5 miljoen dollar, terwijl ik met dat geld heel veel maskers kan kopen om zorgpersoneel te beschermen.

Maar mensen mogen bijvoorbeeld best genieten van de lockdown, als ze daarmee de rust vinden om meer tijd te besteden aan zaken waar ze niet aan toekwamen (hun gezin, tuinieren, seks, koken, etc.) en die ze weer in kunnen zetten om hun werk in de zorg, of het onderwijs, of waar dan ook, vol te houden. Dat is geen middelvinger.

Zo ook impliceert genieten van een zonnige zomer niet automatisch dat je niets geeft om klimaatschade.

Conventies

Zijn vliegers dan onverschillig *omdat* we dat zo hebben afgesproken?

Neem middelvingers. Tegenwoordig betekent het opsteken ervan “fuck you” en is het beledigend bedoeld. Maar deze betekenis voert terug op een sociale conventie, en had ook “love you” kunnen zijn.

De eerste feesten tijdens de lockdown (soms “anti-coronaparties” genoemd) hadden de boodschap: “wij gaan niet akkoord met de lockdown, en de inperkingen op onze vrijheid”. Maar ze hadden deze boodschap enkel omdat de feestvierders deze expliciet meegaven.

Vliegers geven zulke ondertitels doorgaans niet. Ze stellen niet expliciet lak te hebben aan het klimaat. Er zal een enkeling tussen zitten die toegeeft het allemaal niets te kunnen interesseren, maar veel anderen zullen dat niet doen.

De feesten na de eerste golf (niet alleen de illegale raves, maar vooral familiebijeenkomsten en bruiloften) werden door zorgpersoneel

geïnterpreteerd als stank voor dank. Maar hoe kwamen ze aan die interpretatie?

Denk terug aan het landelijk applaus op 17 maart. De boodschap daarvan – een steunbetuiging aan de helden in de zorg – kreeg in de dagen daarvoor gestalte in de (internationale) politiek en media. Het applaus werd later als hypocriet beschouwd omdat mensen minder afstand gingen houden (en, ook, omdat er geen loonsverhoging op volgde). Het applaus verloor haar breed gedragen betekenis.

Zou vliegen ook op zo'n manier haar boodschap kunnen verkrijgen en verliezen? Dat lijkt me niet aannemelijk. Zoals er geen louter conventionele relatie bestaat tussen feesten en het verspreiden van het virus, of tussen vliegen en klimaatschade, bestaat er geen louter conventionele relatie tussen vliegen en de boodschap "I DON'T CARE".

Participatie

Hoe komt zo'n boodschap dan wél tot stand?

Participatie. Als je naar een feest gaat, dan doe je mee in de groep van mensen die tezamen het virus verspreiden (of i.i.g. het risico nemen het te verspreiden). Door mee te doen geef je de boodschap af onvoldoende te geven om de mensen die er ziek van zullen worden, om het zorgpersoneel dat vervolgens overuren moet draaien, om de mensen die mentaal slecht tegen de lockdown bestand zijn, om diegenen die hun baan verliezen, etc.

Zo ook: als je vliegt, behoor je tot de groep van mensen die het klimaat hebben vernield. Je mag dan geen invloed hebben op het vertrekken van de vlucht, de groep waarin je meedoet heeft dat wel. Immers, als niemand zou boeken, zou de vlucht niet vertrekken. Als je toch boekt, ben je één van hen, en zeg je – impliciet – "het klimaat zal me een worst wezen".

En wat geldt voor vliegen, geldt voor stemmen op politici die de vliegindustrie promoten, of andere grote klimaatvervuilers, als ook voor het "drinken van martini", d.w.z. deelnemen aan de groep mensen die tezamen, als toeschouwer, het klimaat ten onder laat gaan.

Meer lezen?

Wieland & Van Oeveren 2020, 'Participation and superfluity', in *Journal of Moral Philosophy*.